

Fiskální politika

Jestli se to bezúčelně rozhází, to by ještě tolik nevadilo,
horší bude, jestli z toho nadělají mandatorní výdaje.

Gratuluji, vypadá to, že se vám skutečně podařilo ekonomiku odbrzdit.
Jen by bylo lepší, kdybyste ji odbrzdil až nepojede z kopce.

Zdroj: <https://www.kurzy.cz/kreslene-vtipy/rozhazeny-rozpocet/>

Zdroj: <https://www.kurzy.cz/kreslene-vtipy/odbrzdeni-ekonomiky/>

Struktura přednášky

- Státní rozpočet a státní dluh
- Veřejné rozpočty a veřejný dluh
- Formy a dopady fiskální politiky
- Expanzivní a restriktivní fiskální politika v modelu AD-AS
- Salda rozpočtu – skutečné, strukturální, cyklické
- Daně a ekonomika – Lafferova křivka
- Fiskální multiplikátory
- Problémy fiskální politiky

Fiskální politika (FP)

= ovlivňování ekonomiky prostřednictvím **příjmů a výdajů veřejných rozpočtů**

Cíl: makroekonomická stabilita, tj. tlumit výkyvy hospodářského cyklu

- ekonomický růst
- nízká nezaměstnanost
- stabilita cen
- vnější ekonomická rovnováha

státní rozpočet (SR)

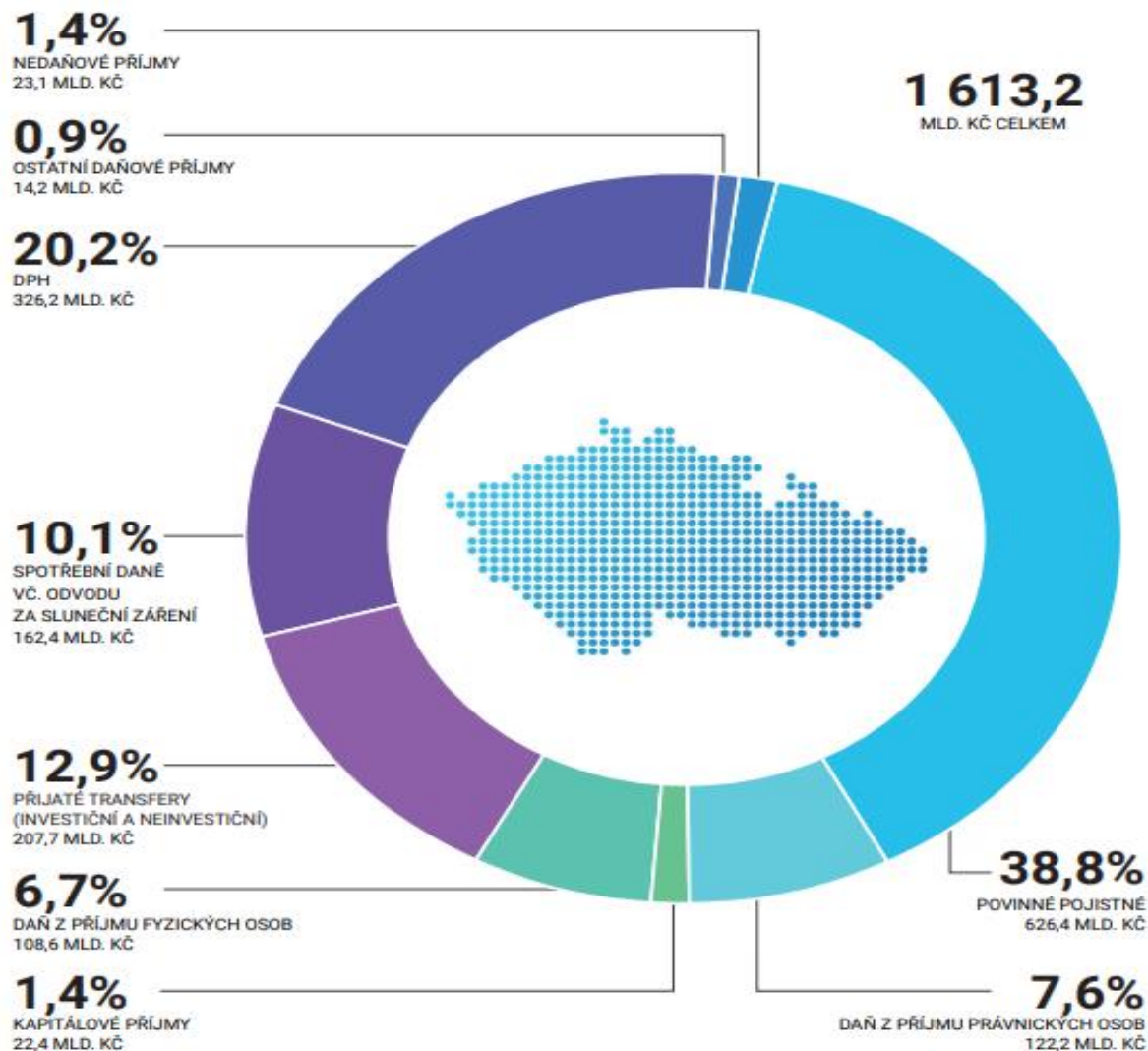
= odhad příjmů a výdajů na zabezpečení chodu státu a jednotlivých výdajových programů

- ústřední veřejný rozpočet státu
- je odrazem hospodářské politiky vlády
- má podobu zákona (je projednáván a schvalován parlamentem)

Příjmy a výdaje SR

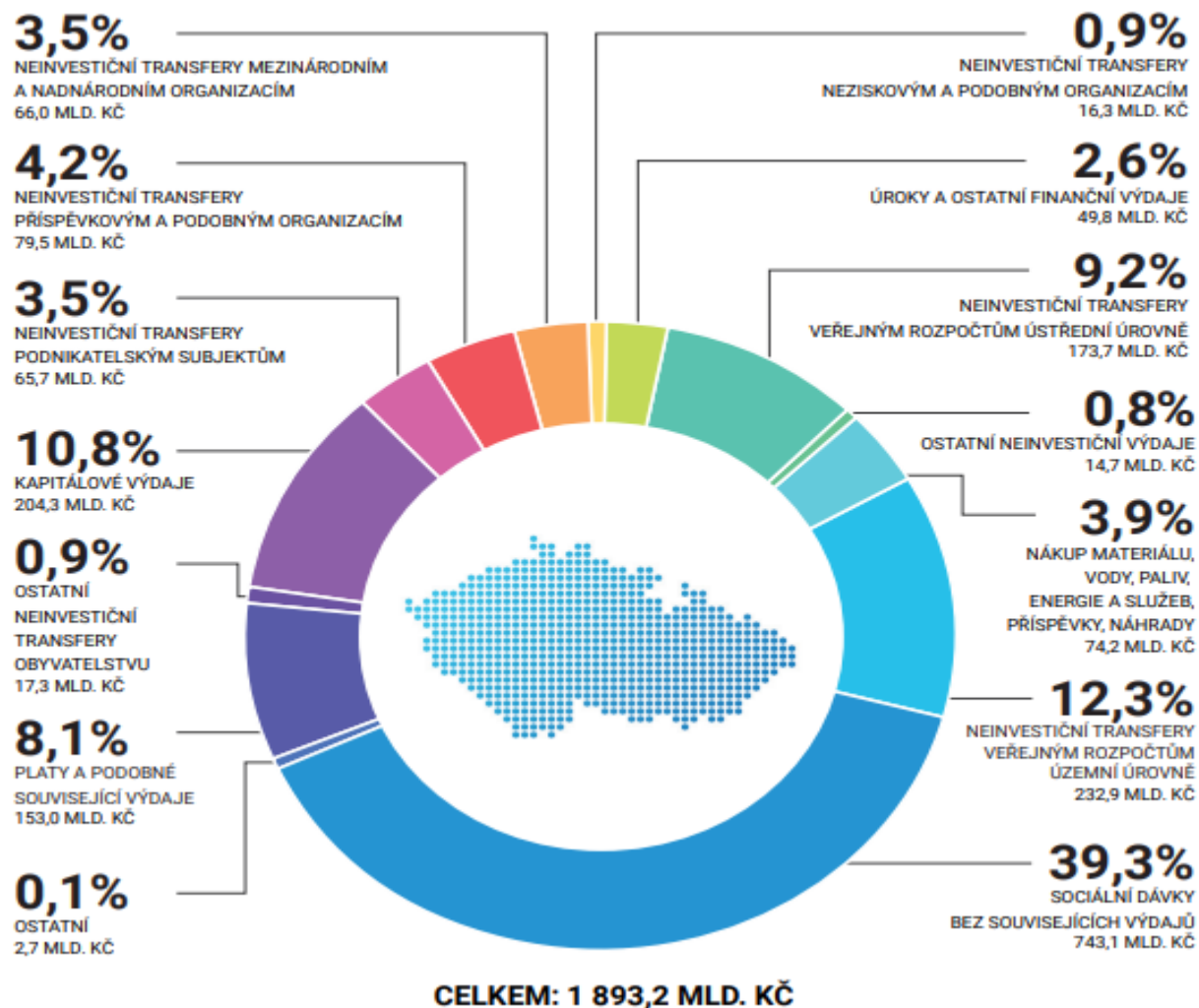
- **Daně přímé** (daně z příjmů, majetkové daně, silniční daně, dědické a darovací daně, atd.)
 - **Daně nepřímé** (daň z přidané hodnoty, spotřební daně)
 - **Sociální pojištění** (důchodové, nemocenské, příspěvky na státní politiku zaměstnanosti, zdravotní pojištění atd.)
 - Příjmy z dříve poskytnutých úvěrů
 - Příjmy z prodeje státního majetku
 - Přijaté dotace
 - ostatní
- **TR: Transfery domácnostem** (dávky sociálního zabezpečení - tj. dávky důchodového a nemocenského pojištění, podpory v nezaměstnanosti, rodinné přídavky apod.)
 - **G: běžné** (např. platy učitelů) a **investiční výdaje** (výstavba dálnic) – školství, doprava, armáda, policie atd.
 - **TR (transfery podnikům): dotace**
 - **Úroky ze státního dluhu**
 - ostatní

STRUKTURA PŘÍJMŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU V ROCE 2022 V MLD. KČ A V % CELKOVÝCH PŘÍJMŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU

Zdroj: MFČR, Státní rozpočet v kostce, 2022

STRUKTURA VÝDAJŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU PODLE DRUHŮ V ROCE 2022 V MLD. KČ A % NA CELKOVÝCH VÝDAJÍCH SR

Fiskální výhled ČR: Hospodaření sektoru vládních institucí

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
								Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Příjmy celkem	% HDP	40,5	40,5	41,5	41,3	41,5	41,4	41,7	43,2	41,7	40,6
	změna v %	1,6	6,6	8,5	6,7	-1,2	6,9	10,0	10,1	3,0	2,8
Výdaje celkem	% HDP	39,8	39,0	40,6	41,1	47,2	46,5	46,3	47,5	44,2	43,0
	změna v %	-1,7	4,5	10,3	8,2	13,4	5,4	8,8	9,0	-0,5	2,4
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	0,7	1,5	0,9	0,3	-5,8	-5,1	-4,6	-4,3	-2,5	-2,3
Ústřední vládní instituce	% HDP	-0,4	0,5	0,1	-0,6	-6,0	-5,8	-5,5	-5,0	-3,3	-3,0
Místní vládní instituce	% HDP	1,0	0,8	0,4	0,6	0,5	0,9	0,9	0,7	0,7	0,6
Fondy sociálního zabezpečení	% HDP	0,1	0,2	0,3	0,2	-0,2	-0,2	0,0	0,1	0,1	0,1

Zdroj: ČSÚ (2022a, 2022b). Výpočty a predikce MF ČR.

Zdroj: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/fiskalni-vyhled/2022/fiskalni-vyhled-cr-listopad-2022-49281>

MANDATORNÍ VÝDAJE

- výdajové položky, které je stát povinen uhradit ze zákona a vláda samotná nemůže jejich výši nijak ovlivnit
 - sociální transfery (výplaty penzí, tzn. dávky důchodového pojištění, nemocenské dávky a státní sociální podpora)
 - dotace zemědělcům
 - odvody do EU
 - platby státu do všeobecného zdravotního pojištění, výdaje na dluhovou službu, výplata státních příspěvků ke stavebnímu spoření, penzijnímu připojištění atd.

QUASIMANDATORNÍ VÝDAJE

= mzdy pracovníků rozpočtových a příspěvkových organizací

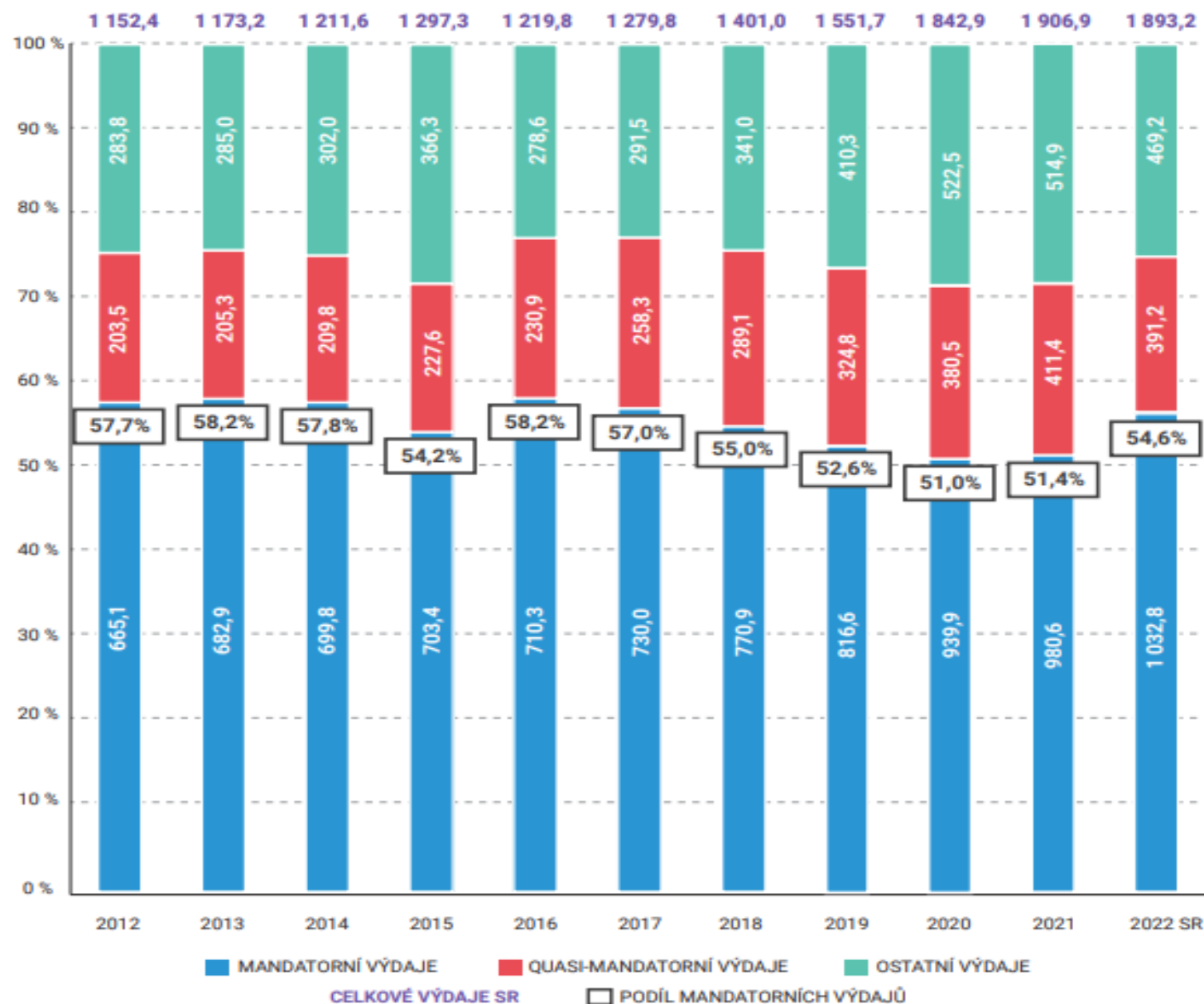
MANDATORNÍ A QUASI MANDATORNÍ VÝDAJE

= CCA 80 % výdajů SR

NEMANDATORNÍ VÝDAJE

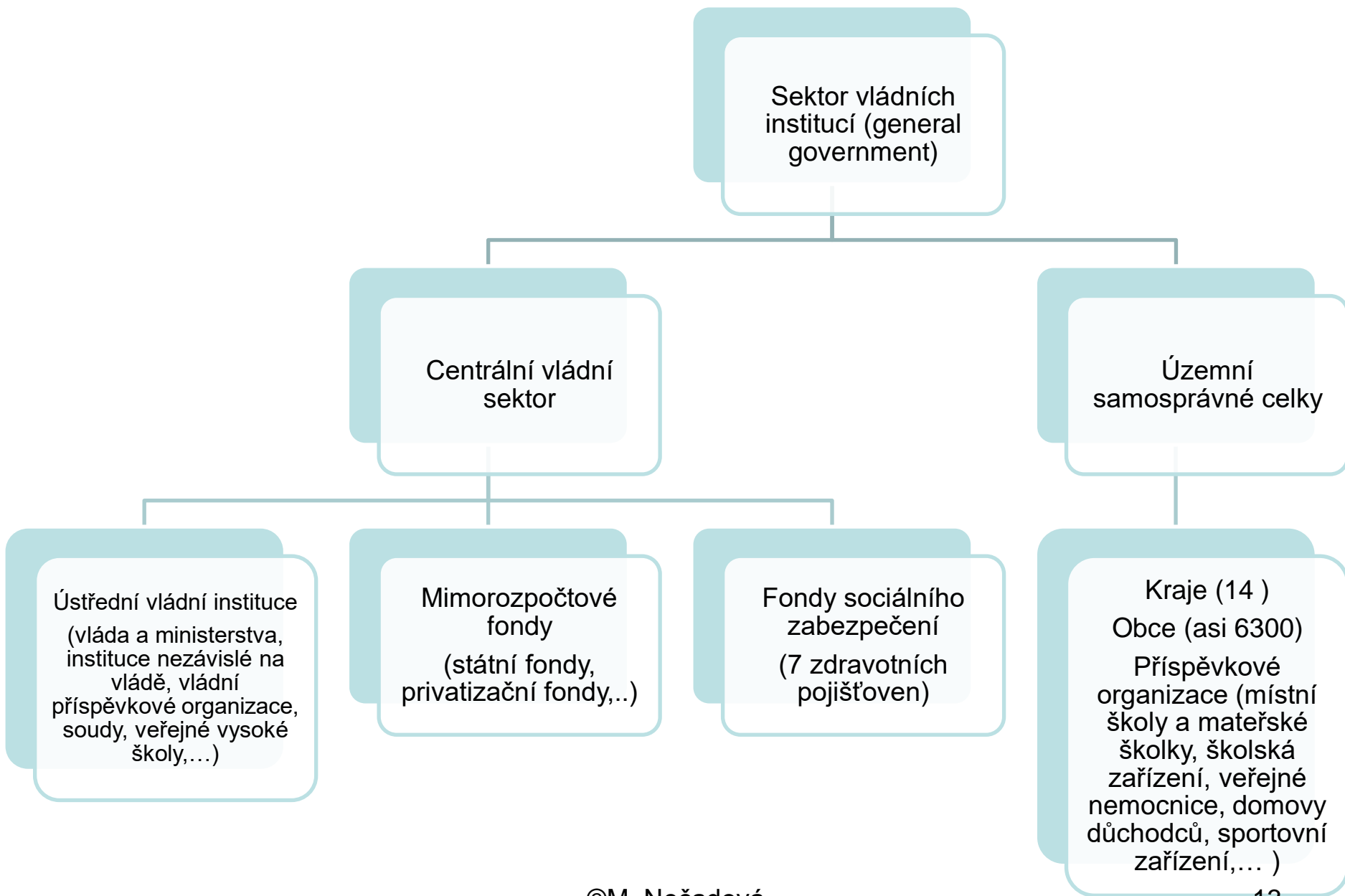
- = ostatní výdaje, které vláda může alokovat dle aktuální společenské potřeby, v reakci na hospodářský vývoj a s cílem dalšího rozvoje společnosti a ekonomiky (např. na dopravní infrastrukturu, školství apod.)
- tvoří cca 20 % celkových výdajů SR

VÝVOJ A PODÍL CELKOVÝCH, MANDATORNÍCH A NEMANDATORNÍCH VÝDAJŮ V LETECH 2011—2022 V MLD. KČ

Zdroj: MFČR, Státní rozpočet v kostce, 2022

Vládní sektor (sektor vládních institucí) v ČR

Co lze pořídit za 1 mld. Kč?

Zdroj: Státní rozpočet v kostce, MFČR, 2022

421 Kč

NAVÝŠENÍ PRŮMĚRNÉHO STAROBNÍHO DŮCHODU
O 35,0 Kč MĚSÍČNĚ, T.J. O 420,6 Kč ROČNĚ PŘI POČTU STAROBNÍCH
DŮCHODCŮ 2 377 820. PRŮMĚRNÁ VÝŠE STAROBNÍHO
DŮCHODU V ROCE 2022 ČINÍ 17 297 Kč.

2 500 aut

2 500 AUT STANDARDNÍCH OSOBNÍCH VOZŮ
V HODNOTĚ 400 000 Kč.

5 353 Kč

NAVÝŠENÍ PLATŮ PEDAGOGŮ V REGIONÁLNÍM ŠKOLSTVÍ
ZŘÍZOVANÉM MŠMT A ÚSC O 446,1 Kč MĚSÍČNĚ, T.J. O 5 352,9 Kč ROČNĚ.
STAV 2022: POČET 186 816 PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ
S PRŮMĚRNÝM PLATEM PEDAGOGA V REGIONÁLNÍM ŠKOLSTVÍ
45 635 Kč, T.J. NÁRŮST OPROTI ROKU 2021 V PRŮMĚRU O 1 297 Kč.

249,5 dnů

249,5 DNŮ FUNGOVÁNÍ POSLANECKÉ SNĚMOVNY
PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY, KDYŽ CELKOVÉ ROČNÍ VÝDAJE
PSP ČR PRO ROK 2022 JSOU VE VÝŠI 1,46 MLD. Kč.

3,3 km dálnice

3,3 KM DÁLNICE PŘI 1 KM DÁLNICE
NA NENÁROČNÉM TERÉNU ZA CCA 300 MIL. Kč.

Co lze pořídit za 1 mld. Kč?

Zdroj: Státní rozpočet v kostce, MFČR, 2022

3 tanky

3 TANKY PŘI PRŮMĚRNÉ CENĚ CCA 333 MIL. KČ.

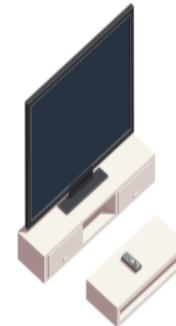
20 000 zájezdů

20 000 RODINNÝCH DOVOLENÝCH PŘI PRŮMĚRNÉ CENĚ 50 000 KČ.

2,1 vrtulníky

2,1 VRTULNÍKY AIRBUS HELICOPTERS H145M PŘI PRŮMĚRNÉ CENĚ 480 MILIONŮ KČ ZA KUS.

33 333 televizí

33 333 KUSŮ TV NEBO NOTEBOOKŮ PŘI PRŮMĚRNÉ CENĚ 30 000 KČ.

36 529,7 let

36 529,7 LET KAŽDODENNÍ KONZUMACE 1 CAPPUCINA V KAVÁRNĚ PŘI PRŮMĚRNÉ CENĚ 75 KČ ZA ŠÁLEK.

Saldo SR, vládní (veřejný) a státní dluh

- Saldo rozpočtu = výsledek hospodaření státu v jednom roce:
 - přebytkové
 - nulové
 - deficitní

Státní dluh = kumulace (součet) deficitů SR

Veřejný (vládní) dluh = státní dluh (dluh centrální vlády) + dluh z deficitů dalších veřejných rozpočtů

(dluhy obcí, krajů, vládních příspěvkových organizací, státních fondů a zdravotních pojišťoven)

Státní dluh tvoří dlouhodobě cca 90 % celkového zadlužení země.

* Pro zájemce: **Veřejný sektor vs vládní sektor**

- veřejný sektor je širší pojem než vládní sektor
- zahrnuje vládou kontrolované nebo veřejné organizace/společnosti, které mohou fungovat na principu zisku - finanční a nefinanční společnosti (instituce)

veřejné společnosti → rozhodující vliv mají vládní instituce nebo jiné veřejné instituce

NEFINANČNÍ PODNIKY – např. ČEZ, České aerolinie, Česká pošta, České dráhy, Dopravní podnik hlavního města Prahy, Lesy ČR, Budějovický Budvar, ...

FINANČNÍ INSTITUCE – např. ČNB, EGAP, Česká exportní banka,...

Státní dluh – formy financování

**přesnější definice státního dluhu:*

= suma nesplacených půjček na krytí deficitů SR a nesplacených úroků z těchto půjček

(závazky státu vzniklé ze státem přijatých zahraničních půjček, úvěrů od bank a z vydaných státních dluhopisů a jiné závazky státu)

Formy financování: **daňové a dluhové** (dluhopisy, půjčky na financování od mezinárodních institucí)

– vydávání státních dluhopisů, krátkodobých pokladničních poukázek

(nakupuje CB, domácí subjekty, zahraniční subjekty)

Pro zájemce: **krátkodobý a dlouhodobý dluhopis**

- **pokladniční poukázka** = dluhový papír emitovaný MFČR (emisi zajišťuje ČNB), umožňuje půjčování peněz vládě v krátkém období (splatnost do jednoho roku)
- **státní dluhopis (obligace)** = dluhový papír emitovaný MFČR (emisi zajišťuje ČNB), umožňuje půjčování peněz vládě v dlouhém období

výhody: investice s minimálním rizikem

Státy, které jsou vnímány jako rizikovější, musí přilákat investory tím, že platí vyšší úrok kvůli rizikové přirážce.

dluhové financování deficitu SR, resp. státního (vládního) dluhu

- monetizace státního dluhu

= centrální banka nakupuje přímo od vlády vládní dluhopisy
a tím zvyšuje množství peněz v oběhu

Jaké jsou důsledky dluhového financování?

- emise dluhopisů a jejich nákup bankami a firmami → stát si půjčuje na finančním trhu a snižuje objem úvěrů pro soukromé investice → **VYTĚSŇOVACÍ EFEKT**

expanzivní FP (stimulace AD) → vyšší úrokové sazby → snížení investic (lidé více spoří) + vyčerpání zdrojů, které by mohl soukromý sektor investovat

- emise dluhopisů v zahraniční měně a jejich nákup zahraničními subjekty (např. eurobondy)
→ **navýšení zahraničního dluhu**
 - vliv měnového kurzu na platbu úroků (znehodnocení domácí měny → po přepočtu na CZK dluh i splátky vyšší)
- **půjčky na financování**
 - v roce 2020 tvořily půjčky (od MMF, Evropské investiční banky, ze stabilizačních mechanismů EU) významnou část dluhu sektoru vládních institucí v Řecku (78,4 % celkového dluhu), Estonsku (57,9 %) a na Kypru (32,9 %)

Veřejný dluh ČR (struktura a splatnost)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
konsolidovaný dluh (mld. Kč)	1136,8	1319,0	1480,1	1613,7	1805,3	1840,2	1818,9	1836,0	1754,7	1749,7	1734,6	1740,3	2149,3	2566,6
Oběživo a vklady (v %)	0,9	0,8	0,8	0,9	0,5	0,5	0,7	0,4	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,6
Krátkodobé cenné papíry (v %)	5,1	5,6	6,5	8,5	9,9	6,6	5,9	4,6	0,3	2,5	0,2	0,2	1,1	1,3
Dlouhodobé cenné papíry (v %)	79,9	79,7	80,0	78,8	78,9	82,5	83,3	85,2	90,5	89,1	89,3	91,5	92,5	90,6
Krátkodobé úvěry (v %)	0,3	0,6	0,3	0,3	0,2	0,1	0,3	0,4	0,1	0,2	2,6	0,9	0,1	0,7
Dlouhodobé úvěry (v %)	13,8	13,3	12,4	11,5	10,5	10,3	9,7	9,4	8,6	7,9	7,3	7,1	5,8	6,8

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
konsolidovaný dluh (mld. Kč)	1136,8	1319,0	1480,1	1613,7	1805,3	1840,2	1818,9	1836,0	1754,7	1749,7	1734,6	1740,3	2149,3	2566,6
rezidenti (podíl v %)	71,8	70,1	69,3	69,6	70,3	67,5	70,4	63,1	55,2	54,6	60,4	61,6	67,8	71,6
finanční sektor (podíl v %)	67,4	65,8	65,3	64,2	64,4	60,2	63,6	56,2	49,8	50,6	58,5	60,1	65,2	68,6
ostatní (podíl v %)	4,5	4,3	4,0	5,4	5,8	7,3	6,7	6,9	5,4	4,0	1,9	1,5	2,7	3,0
nerezidenti (podíl v %)	28,2	29,9	30,7	30,4	29,7	32,5	29,6	36,9	44,8	45,4	39,6	38,4	32,2	28,4
v eurozóně (podíl v %)	23,6	23,7	24,3	24,6	24,1	25,8	23,3	26,7	29,2	28,9	29,0	27,5	24,2	21,0
mimo eurozónu (podíl v %)	4,5	6,2	6,4	5,7	5,6	6,7	6,3	10,2	15,6	16,5	10,5	10,9	7,9	7,4

Výši státního dluhu se podařilo mezi lety 2013 a 2019 snížit v absolutním vyjádření z 1 683,3 mld. Kč na 1 640,2 mld. Kč, tj. o 43,2 mld. Kč. V poměru k HDP byl dluh snížen ze 40,6 % na 28,3 %, tj. o 12,3 p. b., a to v důsledku racionalizace disponibilních peněžních prostředků v rámci efektivního řízení likvidity státní pokladny a také díky přebytkům státního rozpočtu v letech 2016 a 2018.

Zdroje: <https://www.cnb.cz/cs/statistika/vladni-fin-stat/>, <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce>

Veřejný dluh ČR

struktura a splatnost

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
konsolidovaný dluh (mld. Kč)	1136,8	1319,0	1480,1	1613,7	1805,3	1840,2	1818,9	1836,0	1754,7	1749,7	1734,6	1740,3	2149,3	2566,6
dluh se splatností do 1 roku (podíl v %)	18,0	14,8	16,4	19,1	17,2	15,4	14,2	15,7	13,8	17,9	17,7	12,2	11,4	11,1
dluh se splatností mezi 1-5 lety (podíl v %)	27,4	30,6	30,9	33,0	34,8	37,0	40,0	42,4	46,5	42,0	38,3	35,2	37,2	31,2
dluh se splatností více než 5 let (podíl v %)	54,6	54,6	52,7	47,9	48,0	47,6	45,8	41,9	39,8	40,1	44,0	52,6	51,4	57,7

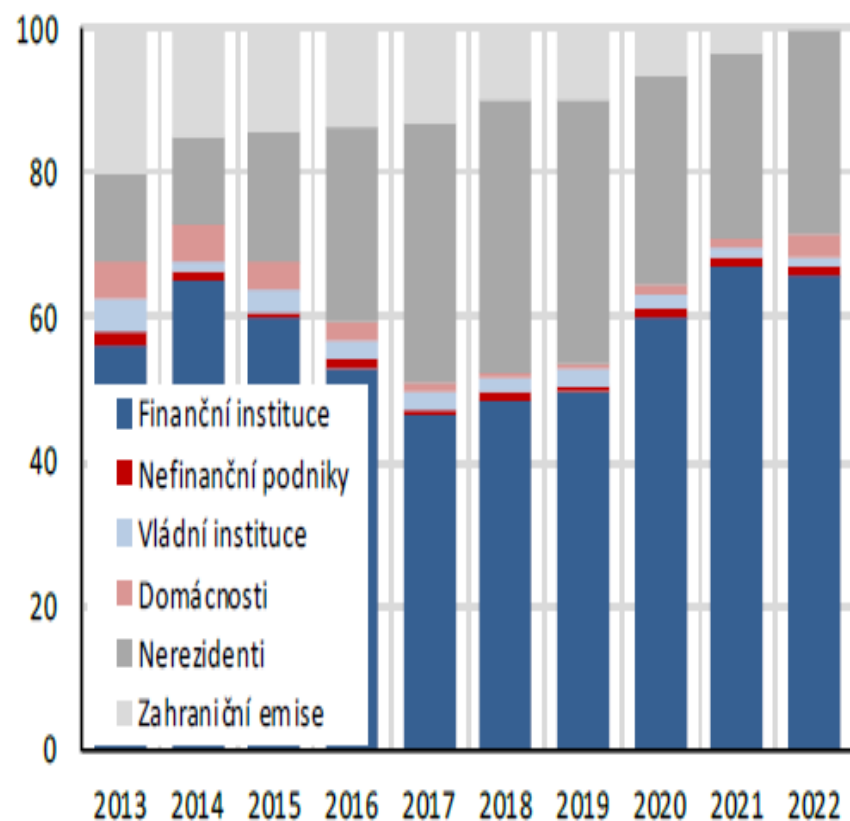
Pozn: konsolidovaný dluh vládních institucí vypovídá o závazcích, které mají všechny vládní instituce vůči subjektům, jež nejsou vládními institucemi (tj. jsou vyloučeny závazky mezi vládními institucemi navzájem)

Státní rozpočet v kostce (2022): Celkové výdaje na obsluhu státního dluhu v roce 2022 zahrnují téměř výhradně úrokové výdaje (99 %), zbytek tvoří poplatky. Nákladovost státního dluhu (průměrný úrok) v roce 2021 činila 1,9 %. Průměrná doba do splatnosti státního dluhu byla na konci roku 2021 na úrovni 6,4 let, tedy mírně nad úrovní strategického střednědobého cíle 6,0 let stanoveného pro tento rok.

Zdroj: <https://www.cnb.cz/cs/statistika/vladni-fin-stat/>

Graf 2.4.7: Struktura státních dluhopisů dle držitele

% celkového objemu státních dluhopisů v oběhu, stav na konci období

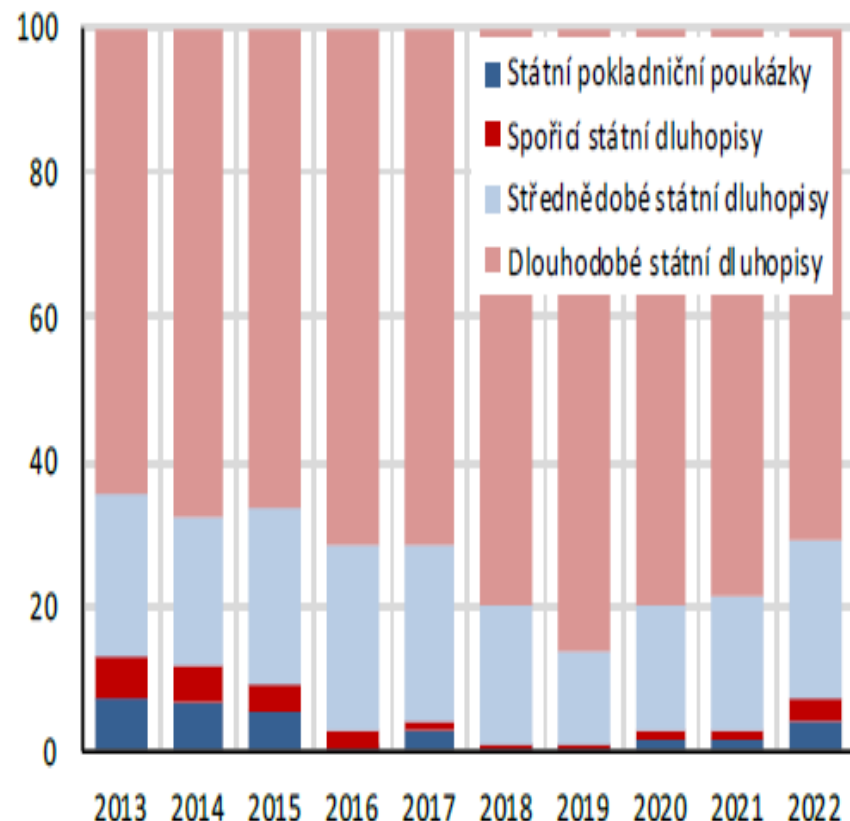

Pozn.: V roce 2022 jde o stav ke konci září.

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.4.8: Struktura státních dluhopisů dle typu

% celkového objemu státních dluhopisů v oběhu, stav na konci období

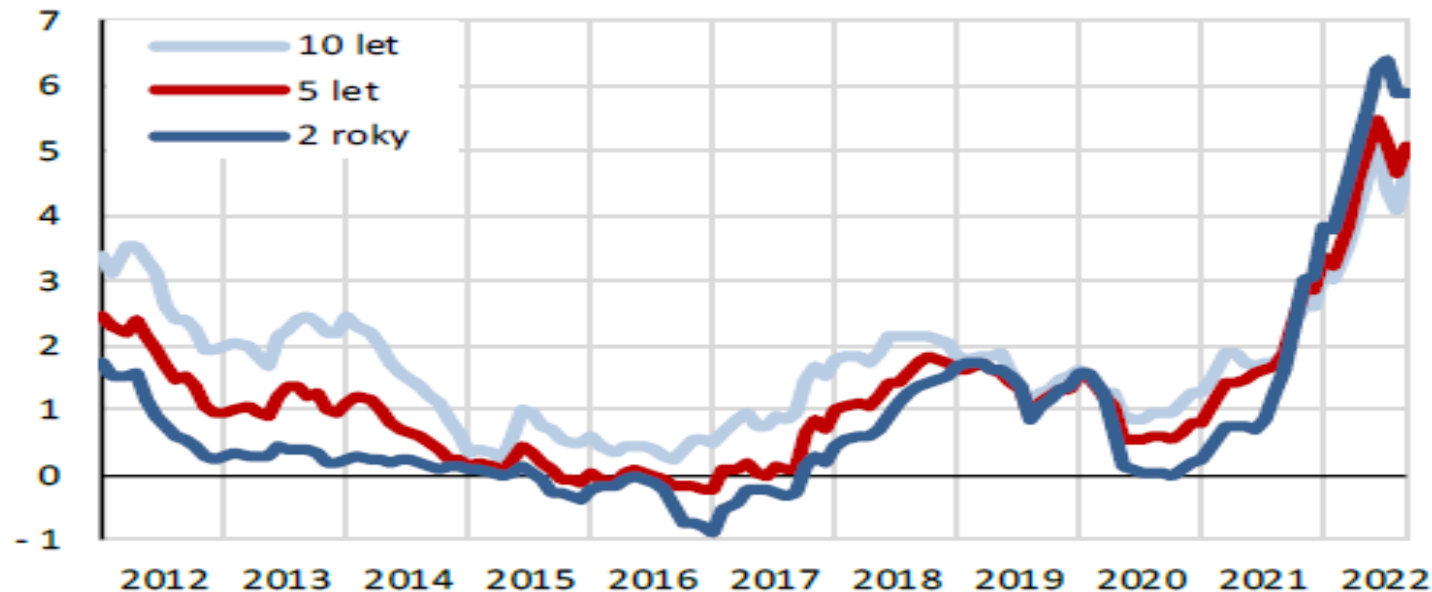

Pozn.: V roce 2022 jde o stav ke konci září.

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.4.6: Výnosy státních dluhopisů dle splatnosti

% p. a.

Zdroj: ČNB (2022).

Státní rozpočet v kostce (2022): státní dluh s nulovým/záporným výnosem v roce 2021 dosáhl 70,1 mld. Kč. Pro rok 2022 se odhaduje objem státního dluhu s nulovým/záporným výnosem ve výši 55,0 mld. Kč.

Příčiny úspor ve výdajích na obsluhu státního dluhu před pandemií: ratingové hodnocení se stabilním výhledem ze strany všech hlavních ratingových agentur s mezinárodní působností, pozitivní vnímání ČR ze strany investorů, efektivní řízení likvidity státní pokladny, relativně příznivé podmínky na finančních trzích

Skutečné, strukturální a cyklické saldo rozpočtu

Skutečné saldo (přebytkové, deficitní, nulové)

$$BS = T_a + tY - TR - G$$

Strukturální saldo – je očištěno o vliv cyklu, odráží nastavení fiskální politiky

$$BS^* = T_a + tY^* - TR - G$$

Cyklické saldo - příčinou je fáze hospodářského cyklu (odráží změny ve vývoji reálného HDP)

Cyklické saldo = skutečné saldo – strukturální saldo

***strukturální saldo rozpočtu a fiskální úsilí**

= saldo bez vlivu hospodářského cyklu (a jednorázových a přechodných operací)

jednorázové a přechodné operace sektoru vládních institucí

= opatření s dočasným efektem (jeden až dva roky) na příjmy nebo výdaje sektoru vládních institucí (např. výdaje na odstraňování následků živelních pohrom)

fiskální úsilí

= meziroční změna strukturálního salda indikující expanzivní, neutrální či restriktivní fiskální politiku v daném období

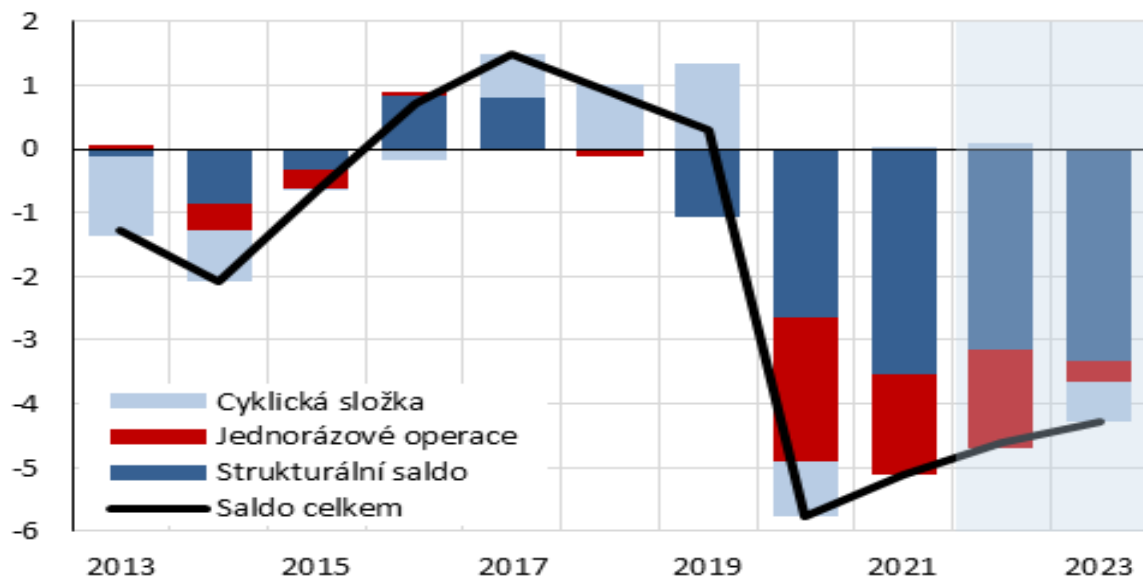
strukturální deficit se zvyšuje → *expanzivní FP*

strukturální deficit se snižuje (strukturální přebytek se zvyšuje)

→ *restriktivní FP*

Skutečné, strukturální a cyklické saldo sektoru vládních institucí

skutečné saldo = cyklické saldo + cyklicky očištěné saldo (v % HDP)
 cyklicky očištěné saldo = strukturální saldo + jednorázové operace

Pozn: fiskální úsilí v ČR nemá jednoznačný trend (kladné fiskální úsilí se střídá se záporným bez vazby na cyklický vývoj ekonomiky)

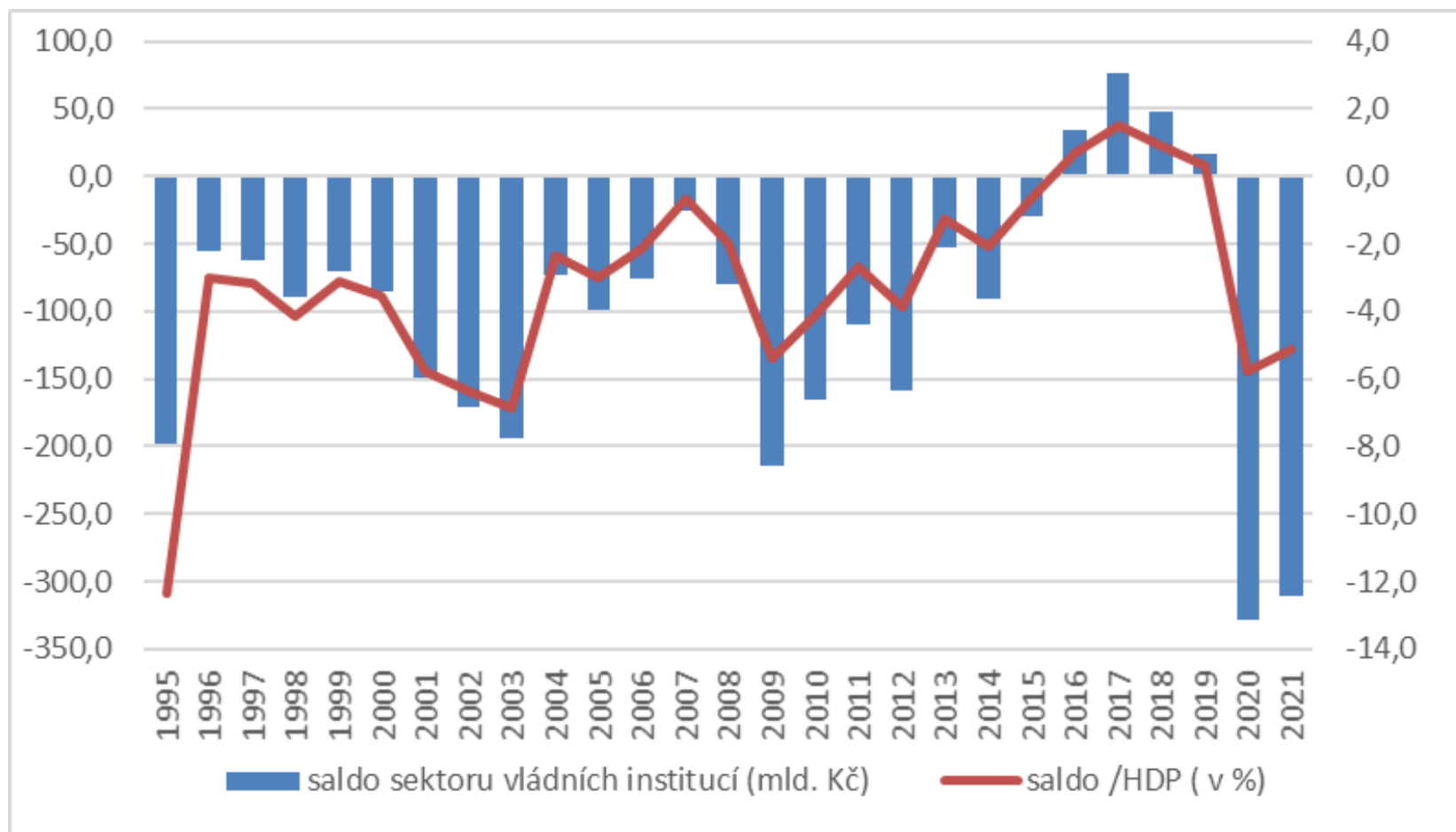
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
								Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Saldo sektoru vládních institucí	%HDP	0,7	1,5	0,9	0,3	-5,8	-5,1	-4,6	-4,3	-2,5	-2,3
	mld. Kč	34	77	48	17	-329	-312	-307	-303	-192	-185
Cyklická složka salda	%HDP	-0,2	0,7	1,0	1,3	-0,8	0,0	0,1	-0,6	-0,2	0,2
Cyklicky očištěné saldo	%HDP	0,9	0,8	-0,1	-1,1	-4,9	-5,1	-4,7	-3,6	-2,3	-2,5
Jednorázové a jiné přechodné operace	%HDP	0,1	0,0	-0,1	0,0	-2,3	-1,6	-1,6	-0,3	0,6	0,4
Strukturální saldo	%HDP	0,8	0,8	0,0	-1,1	-2,6	-3,5	-3,1	-3,3	-3,0	-2,9
Fiskální úsilí	p. b.	1,2	0,0	-0,8	-1,0	-1,6	-0,9	0,4	-0,2	0,4	0,0

veřejné rozpočty a veřejný dluh

- **Veřejné rozpočty** = státní rozpočet + rozpočty krajů, měst a obcí + rozpočty mimorozpočtových fondů + rozpočty zdravotních pojišťoven, atd.
- Maastrichtská kritéria pro přijetí EURa
 - kritérium veřejného deficitu: nesmí překročit 3 % HDP
 - kritérium veřejného dluhu: nesmí překročit 60 % HDP

deficit vládních institucí (veřejný deficit)

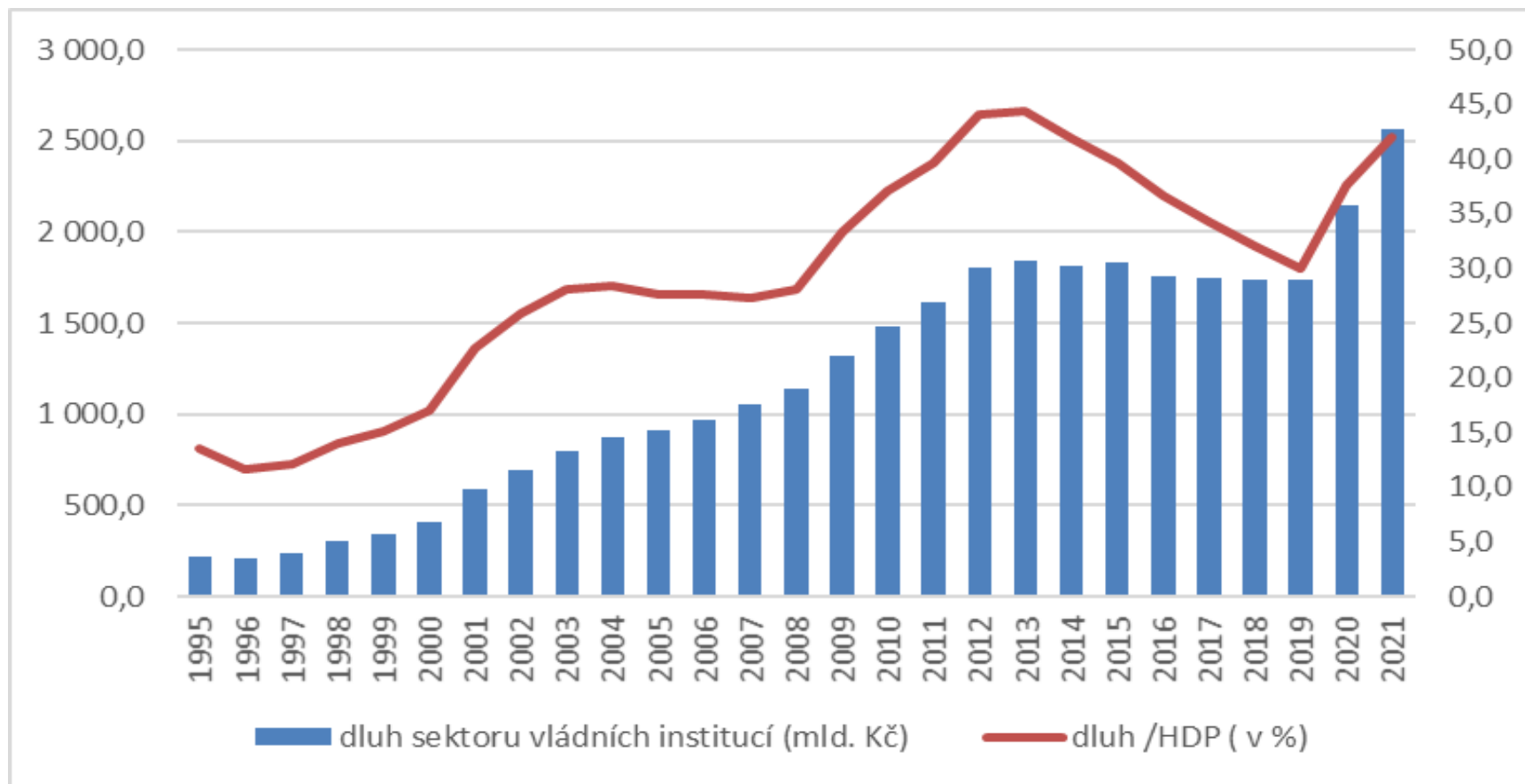
(v mld. Kč, v % HDP), Zdroj: ČSÚ, 4.11. 2022

Deficit (přebytek) vládních institucí v procentech k HDP = podíl vládního deficitu (přebytku) k objemu HDP v běžných cenách (v %). Podle maastrichtských kritérií by výše deficitu neměla překročit 3 % HDP.

Dluh vládních institucí ČR (veřejný dluh)

Zdroj: ČSÚ, 4.11. 2022

Dluh sektoru vládních institucí v procentech HDP = vládní dluh ku HDP v b.c.(v %). Podle maastrichtských kritérií by výše dluhu vládních institucí neměla překročit 60 % HDP.

saldo sektoru vládních institucí v EU (saldo/HDP v %)

	Saldo (v % HDP)				
	2018	2019	2020	2021	2022
EU27	-0,4	-0,5	-6,7	-4,6	.
EA19 ¹⁾	-0,4	-0,6	-7,0	-5,1	.
Belgie	-0,9	-1,9	-9,0	-5,6	-5,3
Bulharsko	1,7	2,1	-3,8	-3,9	-4,8
Česká republika ²⁾	0,9	0,3	-5,8	-5,1	-4,6
Dánsko	0,8	4,1	0,2	3,6	1,2
Estonsko	-0,6	0,1	-5,5	-2,4	-2,7
Finsko	-0,9	-0,9	-5,5	-2,7	-1,4
Francie	-2,3	-3,1	-9,0	-6,5	-5,0
Chorvatsko	-0,1	0,2	-7,3	-2,6	-1,5
Irsko	0,1	0,5	-5,0	-1,7	0,2
Itálie	-2,2	-1,5	-9,5	-7,2	-5,1
Kypr	-3,6	1,3	-5,8	-1,7	1,2
Litva	0,5	0,5	-7,0	-1,0	-2,2
Lotyšsko	-0,8	-0,6	-4,3	-7,0	-6,5
Lucembursko	3,0	2,2	-3,4	0,8	-0,9
Maďarsko	-2,1	-2,0	-7,5	-7,1	-6,1
Malta	2,1	0,6	-9,4	-7,8	-5,4
Německo	1,9	1,5	-4,3	-3,7	-3,6
Nizozemsko	1,5	1,8	-3,7	-2,6	-0,9
Polsko	-0,2	-0,7	-6,9	-1,8	-4,7
Portugalsko	-0,3	0,1	-5,8	-2,9	-1,9
Rakousko	0,2	0,6	-8,0	-5,9	-3,5
Rumunsko	-2,8	-4,3	-9,2	-7,1	-6,2
Řecko	0,9	1,1	-9,9	-7,5	-4,2
Slovensko	-1,0	-1,2	-5,4	-5,5	-4,8
Slovinsko	0,7	0,6	-7,7	-4,7	-3,8
Španělsko	-2,6	-3,1	-10,1	-6,9	-5,0
Švédsko	0,8	0,6	-2,8	-0,1	-0,5

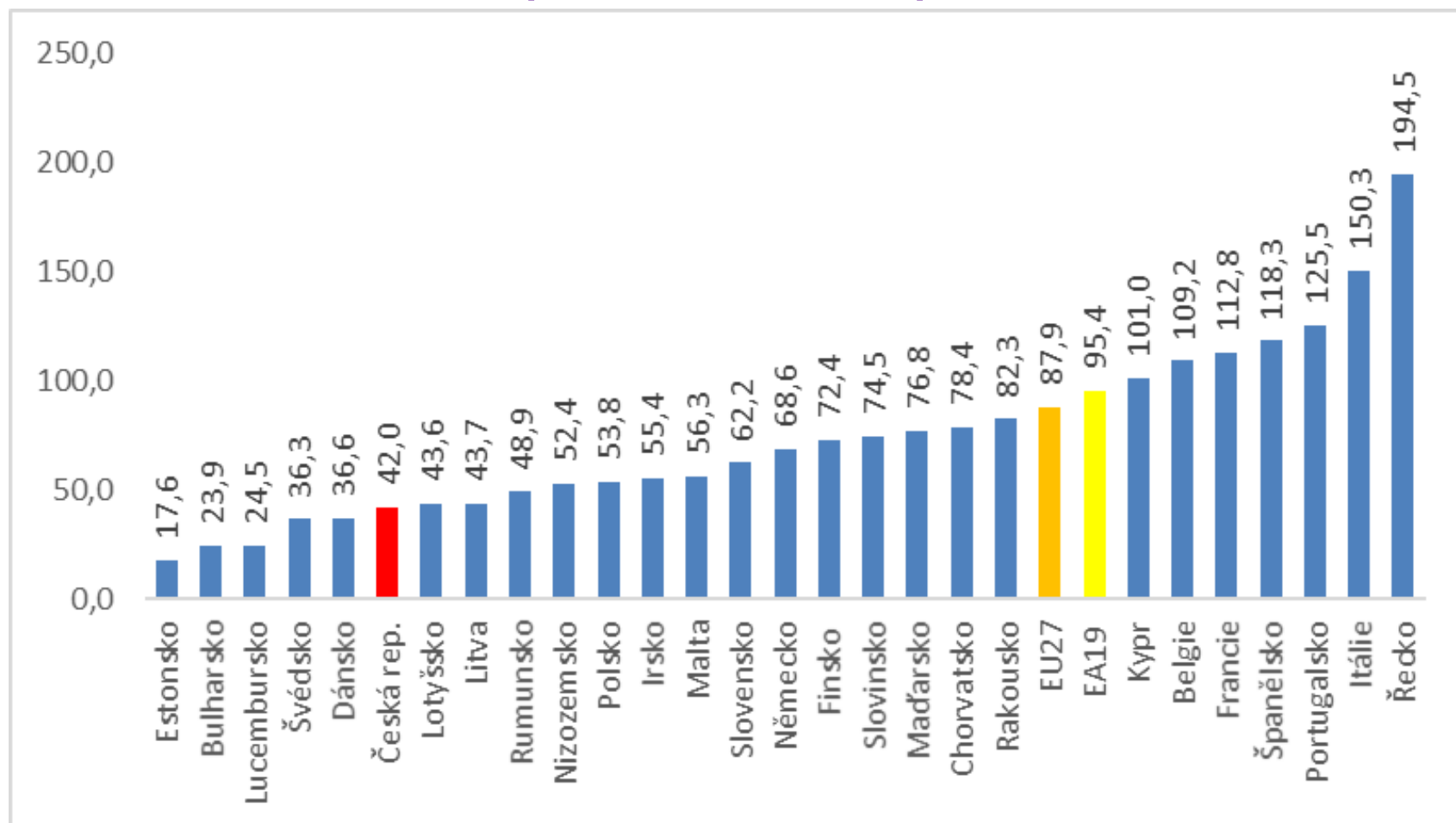
Zdroj: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/fiskalni-vyhled/2022/fiskalni-vyhled-cr-listopad-2022-49281>

Dluh sektoru vládních institucí v EU (dluh/HDP v %)

	Dluh (v % HDP)				
	2018	2019	2020	2021	2022
EU27	79,7	77,5	89,8	87,9	.
EA19 ¹⁾	86,0	83,9	97,0	95,4	.
Belgie	99,9	97,6	112,0	109,2	106,0
Bulharsko	22,1	20,0	24,5	23,9	25,4
Česká republika ²⁾	32,1	30,0	37,7	42,0	43,9
Dánsko	34,0	33,7	42,2	36,6	32,2
Estonsko	8,2	8,5	18,5	17,6	18,8
Finsko	64,9	64,9	74,8	72,4	71,2
Francie	97,8	97,4	115,0	112,8	111,5
Chorvatsko	73,2	71,0	87,0	78,4	71,3
Irsko	63,0	57,0	58,4	55,4	47,2
Itálie	134,4	134,1	154,9	150,3	145,4
Kypr	98,1	90,4	113,5	101,0	89,3
Litva	33,7	35,8	46,3	43,7	42,4
Lotyšsko	37,0	36,5	42,0	43,6	45,7
Lucembursko	20,9	22,4	24,5	24,5	24,6
Maďarsko	69,1	65,3	79,3	76,8	76,6
Malta	43,7	40,7	53,4	56,3	60,1
Německo	61,3	58,9	68,0	68,6	67,8
Nizozemsko	52,4	48,5	54,7	52,4	49,8
Polsko	48,7	45,7	57,2	53,8	51,7
Portugalsko	121,5	116,6	134,9	125,5	118,9
Rakousko	74,1	70,6	82,9	82,3	78,3
Rumunsko	34,5	35,1	46,9	48,9	47,7
Řecko	186,4	180,6	206,3	194,5	169,1
Slovensko	49,4	48,0	58,9	62,2	60,1
Slovinsko	70,3	65,4	79,6	74,5	71,5
Španělsko	100,4	98,2	120,4	118,3	115,3
Švédsko	39,2	35,2	39,5	36,3	32,9

Zdroj: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/fiskalni-vyhled/2022/fiskalni-vyhled-cr-listopad-2022-49281>

dluh sektoru vládních institucí v EU (2021, v % HDP)

Zdroj: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/fiskalni-vyhled/2022/fiskalni-vyhled-cr-listopad-2022-49281>

**pro zájemce: udržitelnost dluhu*

- míra zadlužení (dluh/HDP) nevypovídá o udržitelnosti dluhu (neinformuje o skutečné finanční pozici vládního sektoru na finančním trhu, ani o likviditě)

předp. stability zadlužení: růst nominálního HDP > úroková míra (míra výnosu z dluhu)

Udržitelnost dluhu závisí na specifických faktorech dané ekonomiky:

- produktivita (výkonnost) ekonomiky
- vývoj externího okolí (zhoršení externího okolí → pesimistická očekávání investorů → horší hodnocení bonity dlužníka → tlak na vyšší rizikovou prémii a výnosnost státních dluhopisů)
- důvěra věřitelů (nárůst pesimismu → očekávání nižšího růstu HDP → tlak na vyšší rizikovou prémii a výnosnost státních dluhopisů)
- teritoriální (rezidenti vs nerezidenti) a sektorová (finanční vs nefinanční sektor) skladba věřitelů
- Splatnost emitovaných dluhopisů (kratší doba splatnosti → nižší náklady dluhu, ale může ohrozit likviditu dlužníka)

nástroje fiskální politiky

= jakákoliv opatření, která mají vliv na výši příjmů a výdajů veřejných rozpočtů (hlavně SR)

- **vestavěné (automatické) stabilizátory**

- po zavedení fungují automaticky, zmírňují cyklický vývoj ekonomiky → pojištění v nezaměstnanosti, systém zdanění

kladná produkční mezera: zlepšují se příjmy SR, snižují se výdaje SR

- růst příjmů domácností a firem → vyšší výběr důchodových daní
- vyšší výdaje ek. subjektů → vyšší výběr nepřímých daní (DPH, spotřební daně)
- nižší nezam. (a vyšší příjmy domácností) → nižší platba TR

nástroje fiskální politiky

záporná produkční mezera: snižují se příjmy SR, zvyšují se výdaje SR

- pokles příjmů domácností a firem → nižší výběr důchodových daní
- nižší výdaje ek. subjektů → nižší výběr nepřímých daní (DPH, spotřební daně)
- vyšší nezam. (a nižší příjmy domácností) → vyšší platba TR

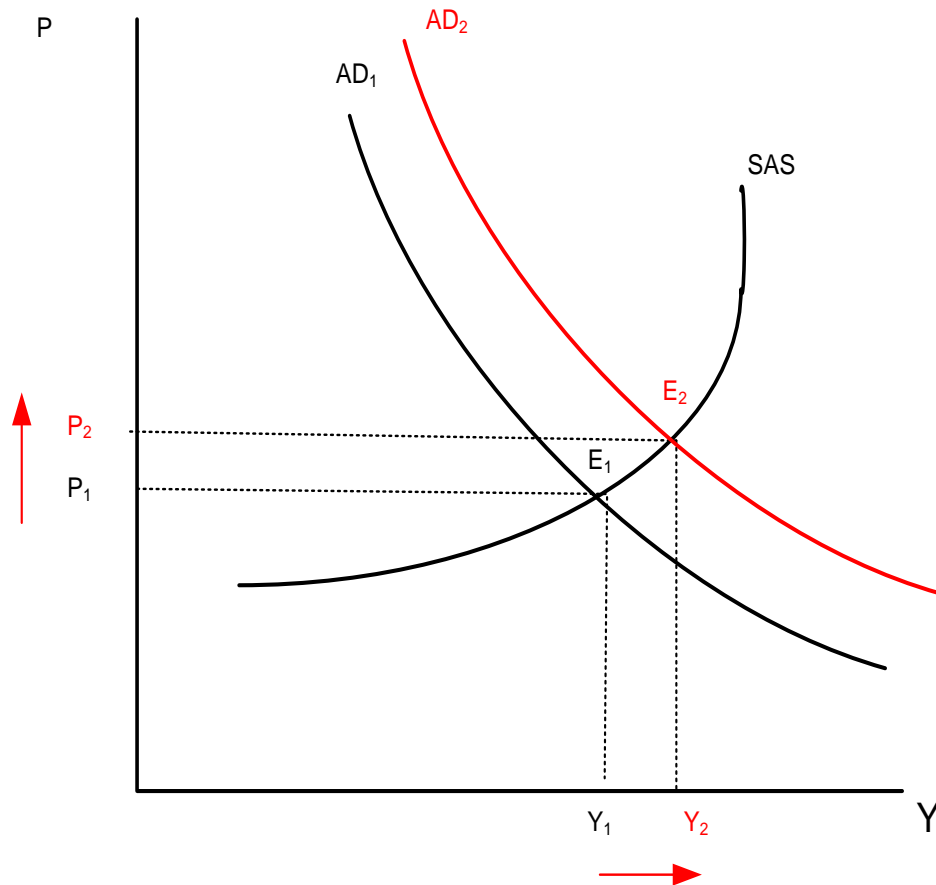
nástroje fiskální politiky

- **diskreční (záměrná) opatření**

= jednorázová rozhodnutí státních orgánů
(používají se operativně pro řešení konkrétních
aktuálních problémů)

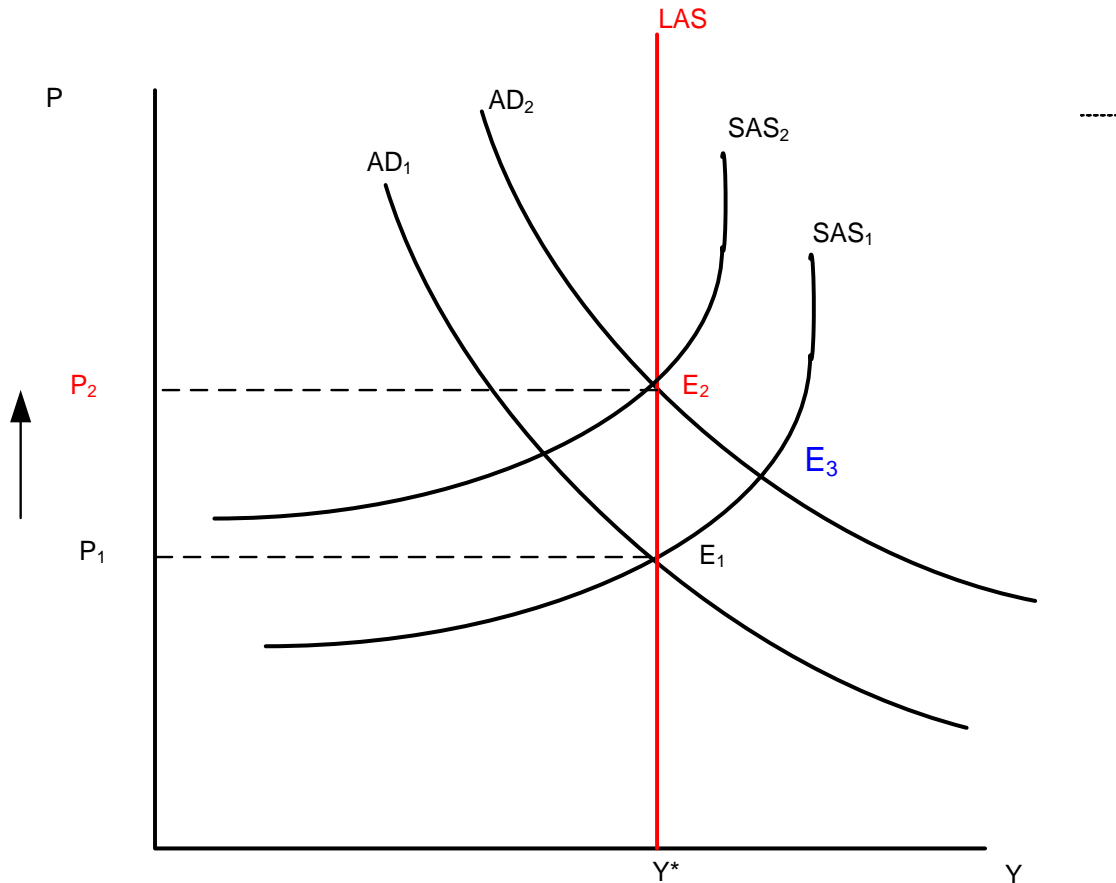
Expanzivní fiskální politika (stimulace AD) – krátké období

růst G , TR , pokles autonomních daní či sazby důchodové daně →
růst Y , růst P , pokles nezaměstnanosti

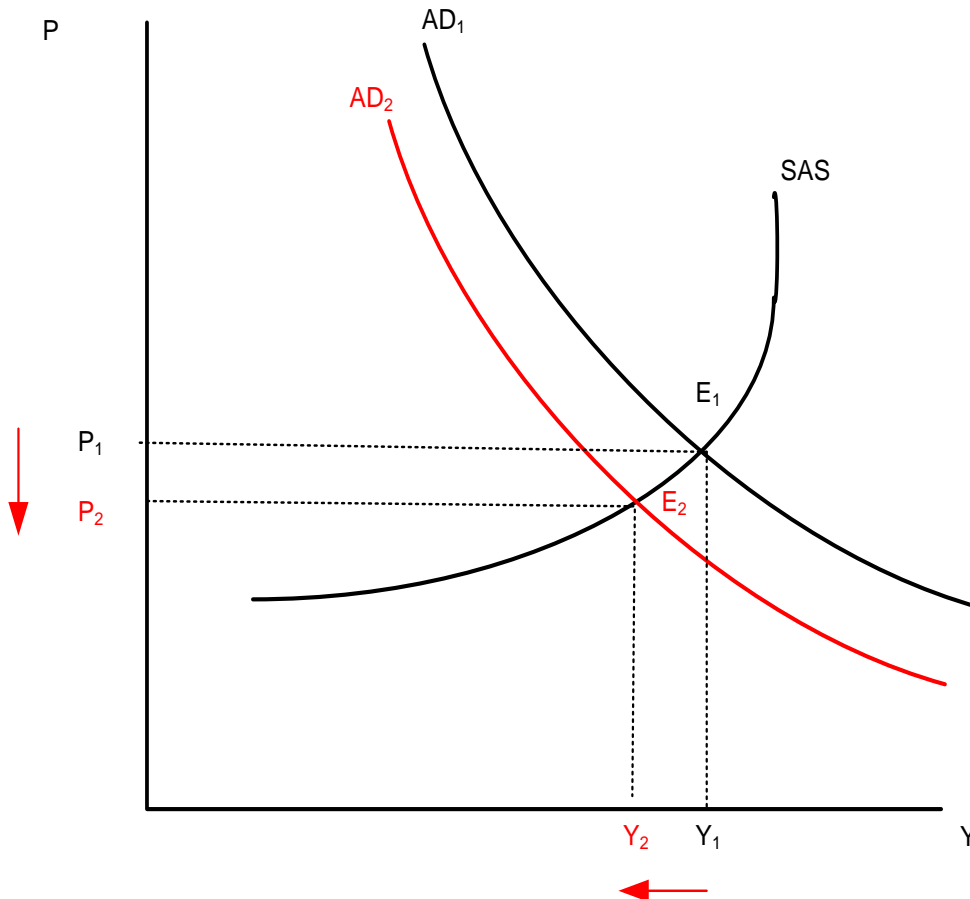
Expanzivní fiskální politika (stimulace AD) – dlouhé období

→ růst cenové hladiny

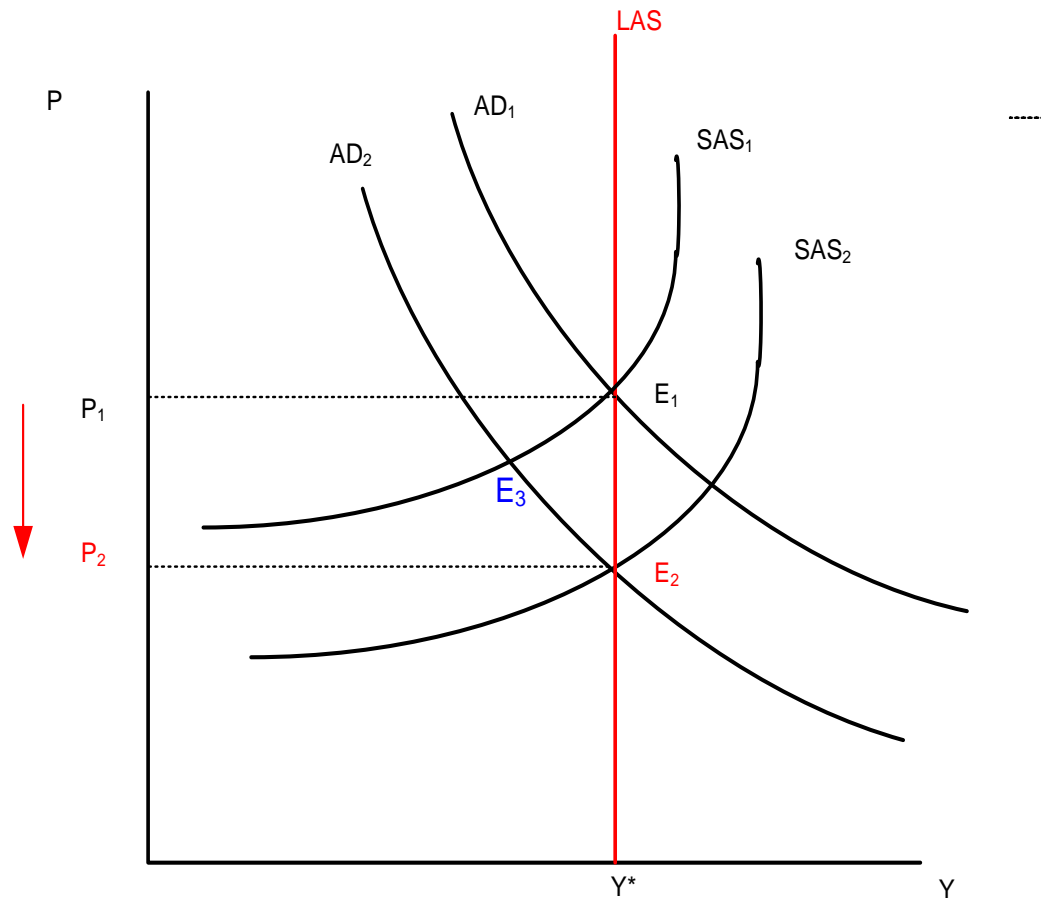
Restriktivní fiskální politika (snižování AD) – krátké období

pokles G, TR, růst autonomních daní či sazby důchodové daně →
pokles Y, pokles cenové hladiny, růst nezaměstnanosti

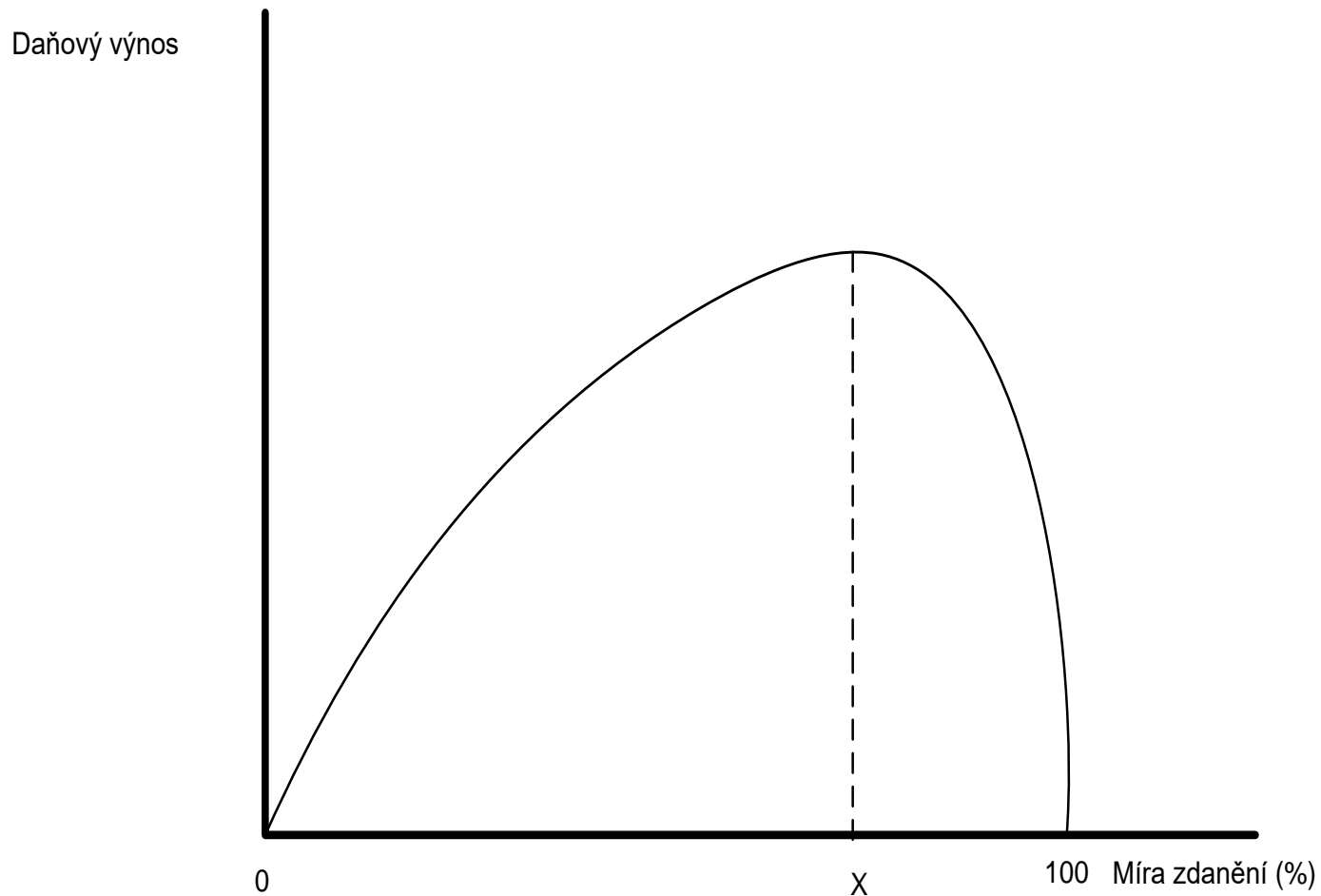
Restriktivní fiskální politika (snižování AD) – dlouhé období

→ pokles cenové hladiny

Lafferova křivka

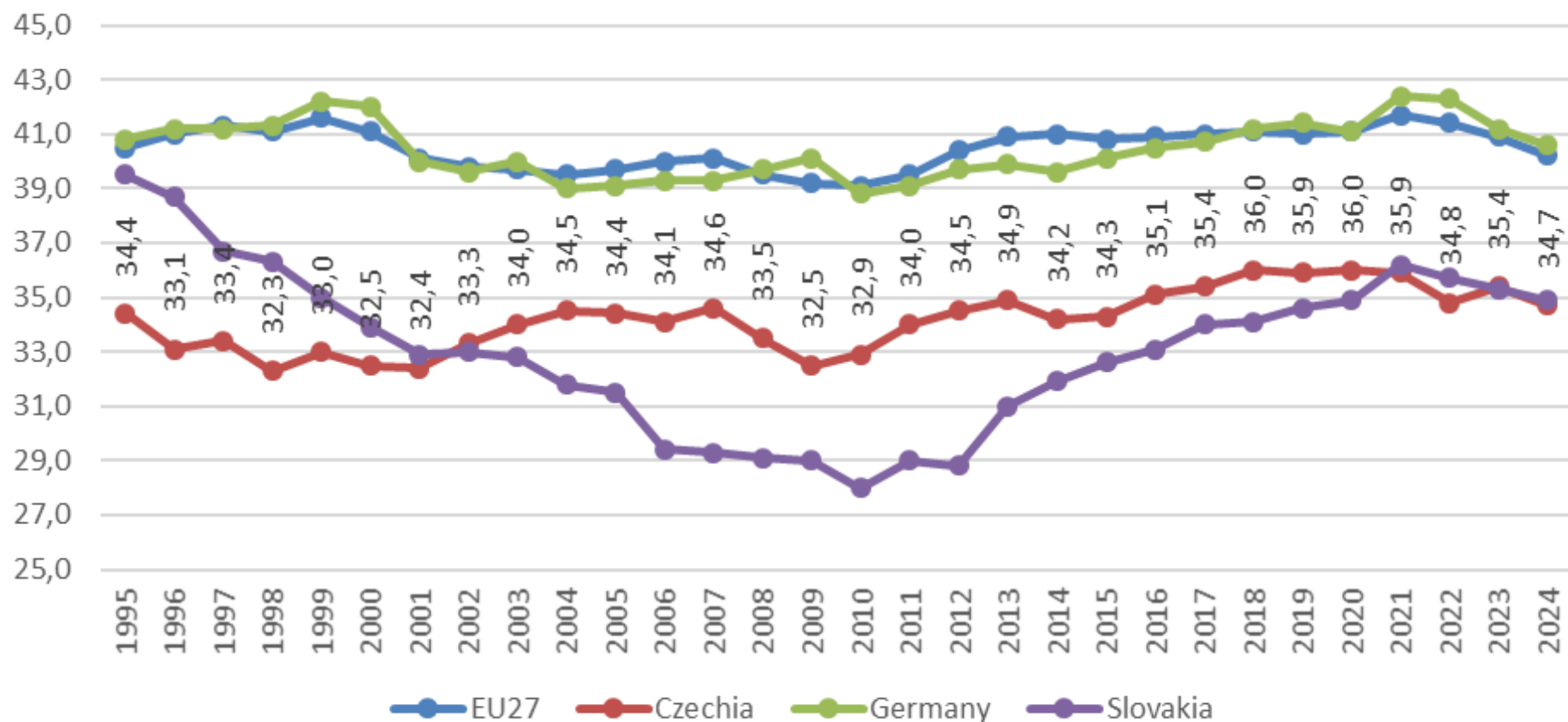
→ vyjadřuje závislost daňového výnosu na míře zdanění
(**ekonomie strany nabídky** → nízká míra zdanění má pozitivní dopad na ekonomickou výkonnost)

míra zdanění – Lafferova křivka

- *Přijatelná zóna: 0 - X*
→ zvýšení daňové sazby zvyšuje výnos z daní
- *Zakázaná zóna: X – 100*
→ zvýšení daňové sazby má demotivační dopady (nabídka práce, kvalifikace pracovníků, investování) a stimuluje rozvoj stínové ekonomiky
→ pokles výnosu z daní

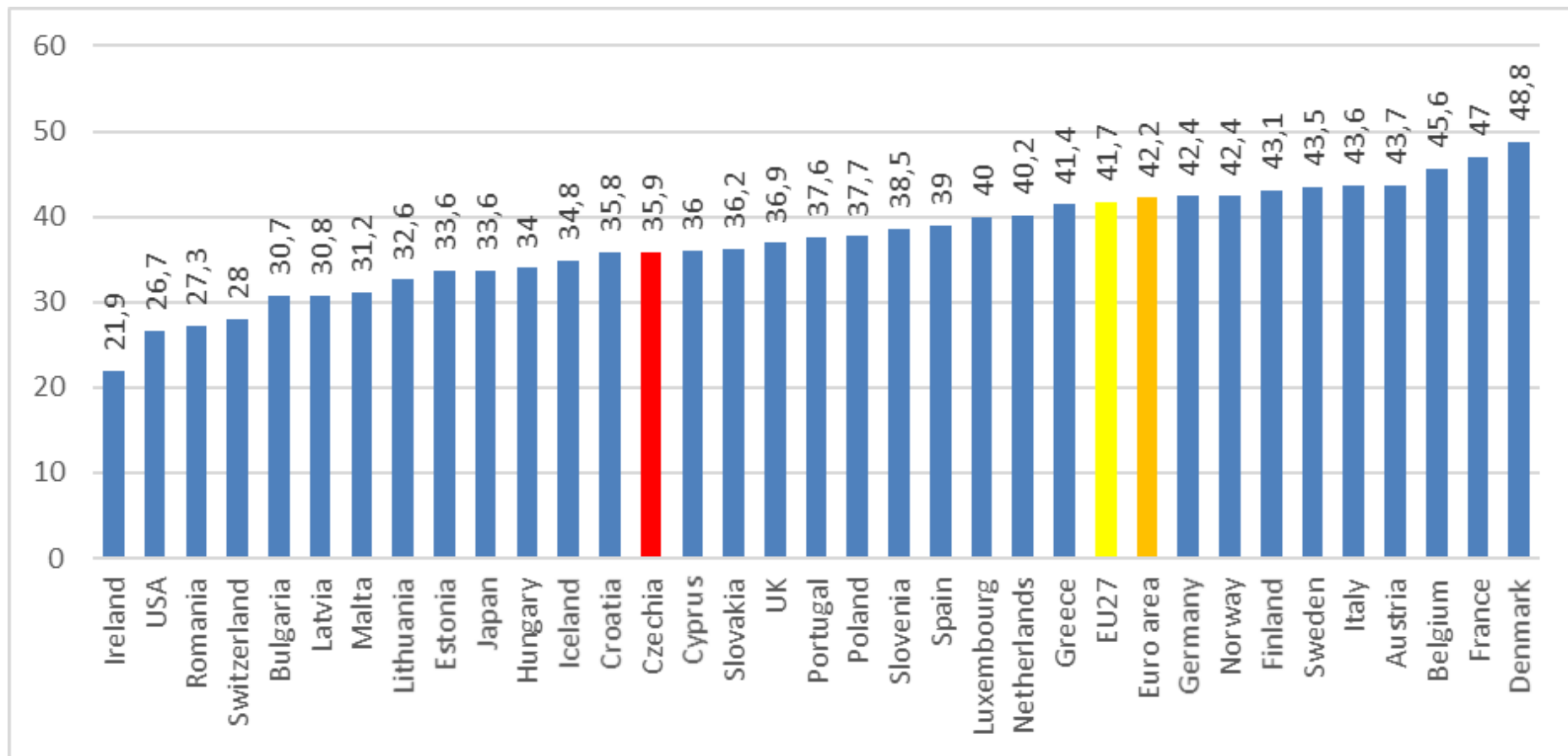
Daňová zátěž (složená daňová kvóta) v EU, Německu, ČR a SR

Daňové příjmy veřejných rozpočtů + příjmy z povinného pojištění na soc. zabezpečení a zdravotní pojištění ku HDP (v %)

Pramen: AMECO, Liistopad 2022

Daňová zátěž (složená daňová kvóta) v EU v roce 2021

Daňové příjmy veřejných rozpočtů + příjmy z povinného pojistného na soc. zabezpečení a zdravotní pojištění ku HDP (v %)

** pro zájemce:* **Státní rozpočet v kostce 2022: mezinárodní srovnání příjmů (ČR, OECD, EU)**

- V rámci aktuálního srovnání zemí OECD (data za rok 2020) má Česká republika 2. nejvyšší odvody na sociální a zdravotní zabezpečení, dohromady na úrovni 15,8 % HDP (odvody, jež platí zaměstnavatel za zaměstnance, zaměstnanec za sebe a odvody, jež platí OSVČ).
- Nejvyšší odvody má Slovinsko s 16,8 %, na třetím místě je Rakousko s 15,6 % a za ním s 15,5 % je Slovensko.
- Při srovnávání výše efektivních sazeb (tj. daňových sazeb, které jsou sníženy o veškeré možné slevy na daních a úlevy povolené daným státem) u daně z příjmů fyzických osob (zahrnující pouze odvody placené zaměstnancem nikoli i zaměstnavatelem) a právnických osob je však v rámci zemí OECD Česká republika pod průměrem jak zemí EU, tak i pod průměrem zemí OECD.

Zdroj: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce>

dopady FP

na agregátní nabídku (AS):

- daňová pravidla hrají velkou roli při rozhodování o investicích, nabídce práce a volbě mezi spotřebou a úsporami

na agregátní poptávku (AD):

- vládní výdaje na vzdělávání, zdravotnictví a infrastrukturu mohou výrazně ovlivnit produktivitu práce

v krátkém období

cíl FP: vyhlazování hospodářského cyklu

(FP má přímý dopad na C a I, nepřímý vliv na NX)

ve střednědobém a dlouhodobém horizontu

cíl FP: fiskální udržitelnost

(negativní vliv kumulovaného dluhu na růst HDP)

dopady FP – fiskální multiplikátory

- vyjadřují, jak se opatření FP (změny: G, TR, sazba daní, výše daní) promítne do ekonomické aktivity

= $\% \Delta \text{HDP} / \% \Delta \text{vládní spotřeby}$

- přímý dopad přijatých fiskálních opatření na ekonomickou aktivitu je krácen sklonem domácností k úsporám

Princip multiplikátoru:

Výdaje = příjem (důchod)

(např. vládní nákupy G)

S (úspory)

spotřeba = důchod
(výdaj)

S

spotřeba = důchod

S
spotřeba

- FM nejsou přímo měřitelné (k jejich odhadu jsou využívány statistické a ekonometrické přístupy)

Fiskální multiplikátory (FM)

okamžité FM → vliv změny rozpočtového schodku na velikost HDP ještě ve stejném roce

hodnota nejčastěji mezi 0 (opatření je neúčinné) a 1 (opatření se na HDP projeví v plné výši)

kumulované FM → měří změnu HDP za několik let (efekty řady rozpočtových opatření se projevují až se zpožděním)

**Pro zájemce: Co zvyšuje účinnost FM?*

- jsou tím větší, čím větší je daná země
- čím méně dováží ze zahraničí (menší otevřenost ekonomiky)
- záporná produkční mezera (větší hloubka recese)
- menší zadluženost ekonomiky
- fixní měnový kurz

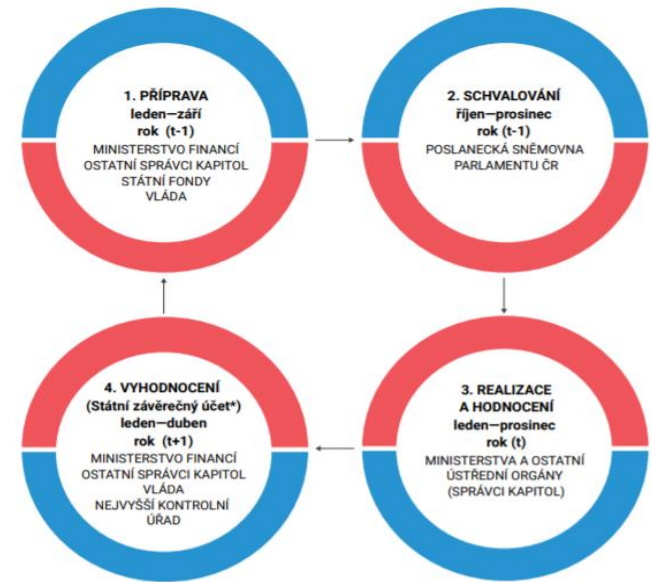
fiskální multiplikátory v ČR (*okamžité*) – odhad ČNB

Příjmy	Multiplikátor
Sociální pojištění placené zaměstnavatelem	0,4
Spotřební daně	0,3
Zdanění práce	0,3
Zdanění kapitálu	0,1
Výdaje	Multiplikátor
Vládní investice	0,7
Vládní spotřeba	0,6
Ostatní výdaje	0,5

<https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-menove-politice/boxy-a-clanky/Dilci-fiskalni-multiplikatory-nove-v-prognoze-CNB/>

Problémy fiskální politiky

- **Časové zpoždění**
 - poznávací
 - rozhodovací a transmisní
 - adaptační a realizační
- **vytěšňovací efekt**

* Definitivní ukončení a uzavření rozpočtového cyklu je dáno projednáním Státního závěrečného účtu za příslušný rok v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

a) přímý (přímá substitute)

↑G (např. na veřejnou dopravu, veřejné školství, veřejné zdravotnictví), resp. ↑TR (transferových plateb) - ↓ soukr. výdajů (investic firem a výdajů domácností)

b) nepřímý

↑G (TR) - prodej dluhopisů – ↑MD - ↑úrokové míry - ↓I a ↓C